

Nigora RUZIKULOVA,
Toshkent davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi,
Toshkent shahar Sergeli tumani 317-IDUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi

PhD G'. Otamurodov taqrizi asosida

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XALQ OG'ZAKI IJODI JANRLARINI INNOVASION O'QITISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Annotatsiya

Boshlang'ich ta'limda xalq og'zaki ijodi janrlarini o'qish savodxonligi darslarida PowerPoint kompyuter dasturi orqali taqdimot metodi ko'rinishida olib borish bolalarning baholarini yuqori darajaga ko'tarilishiga olib keldi va yuqori darajadagi intellektual salohiyatlarini oshirdi.

Kalit so'zlar: O'zbek xalq og'zaki ijodi, ertak, topishmoq, maqol, tez aytish, masal, hikoya.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕПОДАВАНИЯ ЖАНРОВ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА У УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ

Аннотация

В начальном образовании внедрение фольклорных жанров на занятиях по грамотности чтения посредством компьютерной программы PowerPoint в форме презентационного метода привело к улучшению успеваемости детей и повышению их интеллектуального потенциала.

Ключевые слова: узбекский фольклор, сказка, загадка, пословица, поговорка, притча, рассказ.

WAYS TO IMPROVE INNOVATIVE TEACHING OF FOLK ART GENRES FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Annotation

In primary education, the introduction of folklore genres in reading literacy classes using the PowerPoint computer program in the form of a presentation method led to an improvement in children's academic performance and an increase in their intellectual potential.

Key words: Uzbek folklore, fairy tale, riddle, proverb, saying, parable, story.

Kirish. Barkamol avlodni hayotga tayyorlashda ko'p asrlar davomida qo'llangan va sinalgan usul va vositalar, xilmaxil tadbirlar, milliy urf-odatlar, an'analar, tarbiya haqidagi g'oyalar o'zbek xalq pedagogikasi xazinasidagi bebaho javohirlar hisoblanadi. Xalq pedagogikasida ifodalangan g'oyalar, tajribalar xalq og'zaki ijod namunalari, ulug' mutafakkir olimlarning ilmiy va adabiy asarlarida o'z ifodasini topgan.

Ma'naviy yuksak shaxsni kamol toptirish uchun, albatta, davlat umumiy o'rta ta'lim maktablari adabiyot darslari, darsliklari, o'zbek millatining asrlarga tatigulik asarlari, xalq og'zaki ijodining boy va betakror namunalari bilan tarkib topishi lozim. Boshqa xalqlar singari o'zbek xalqi ham asrlar osha ardoqlab kelayotgan o'zining qadimiy va boy ijodiyotiga ega. Xalq og'zaki ijodiyoti xalq milliy ma'rifiy madaniyatining bir ko'rinishi bo'lib, har bir xalqning ma'naviy-axloqiy xazinasini hisoblanadi. Folklor asarlari xalqning ma'lum bir davrdagi turmush tarzi, faoliyati, imon, e'tiqod va madaniy darajasi haqida ma'lumot beradi. Barkamol avlod ma'naviyatini shakllantirishda xalq og'zaki ijodi namunalari muhim ahamiyat kasb etib, bu xazina xalqparvarlik va vatanparvarlik, rostgo'ylik va to'g'riso'zlik, mehnatsevarlik va kamtarlik, o'z xalqiga, o'z millatiga, o'zi tug'ilib o'sgan ona yurtga nisbatan chuqur hurmat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bois o'quvchilarda milliy g'urur tuyg'usini, ma'naviyatni shakllantirish bizning burchimizdir. Shunga ko'ra xalq og'zaki ijodining barcha janrlari,

Rasmlar №1. 2-A sinfda bo'yicha olingan natijalar

xususan, doston, qissa, maqol, ertak, masal, tez aytish, topishmoqlar o'quvchilarni ma'naviy yetuk, sog'lom avlod qilib tarbiyalashda asosiy omil hisoblanadi [1,2].

Tadqiqot maqsadi. Boshlang'ich sinflarda xalq og'zaki ijodi asarlarini o'rganish metodlarini ishlab chiqish va boshlang'ich sinf o'quvchilarga bu asarlar bilan ta'lim berishga oid tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Tadqiqotning vazifalari. Oldimizga quyidagi vazifalarni quydik.

-Boshlang'ich sinflarda xalq og'zaki ijodi janrlarini o'qish orqali o'quvchilarni vatanparvar, mard va jasur, sadoqatli va kamtar, tadbirkor va ziyarak inson ruhida tarbiyalash masalasini yoritib berish.

-O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodi janrlarini PowerPoint kompyuter dasturi orqali taqdimot metodi ko'rinishida o'tishni o'rganish.

Statistik tahlil. Tadqiqot natijalari JAPS dasturida matematik statistik analiz qilindi va Student's t-test, Test of Normality Shapiro-Wilk, Coefficient Correlation Pearson statistik tahlildan o'tqazildi.

Natijalar. 317-IDUM dagi o'zimiz rahbarligimdagi 2-A sinfda "O'qish savodxonligi" fanidan [3,4] Xalq og'zaki ijodi janrlaridan prezintasiya ko'rinishida dars jarayonlarida tadqiqot ishlarini olib borildi.

Xalq og'zaki ijodi janrlarini prezentasiya ko'rinishida dars jarayoni

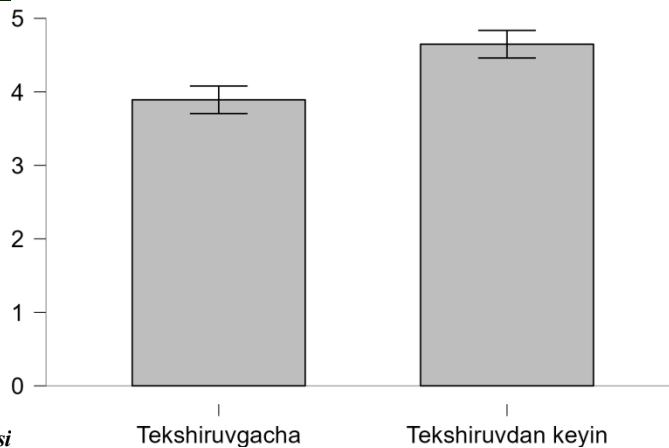

Diagramma №1. Baholarni bosqichlarda o'sish dinamikasi

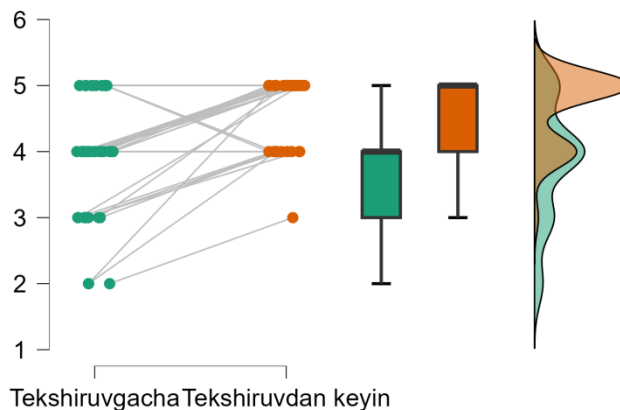

Diagramma №2. Baholarni bosqichlarda o'sish dinamikasi

Diagramma №3. Baholarni bosqichlarda o'sish dinamikasi

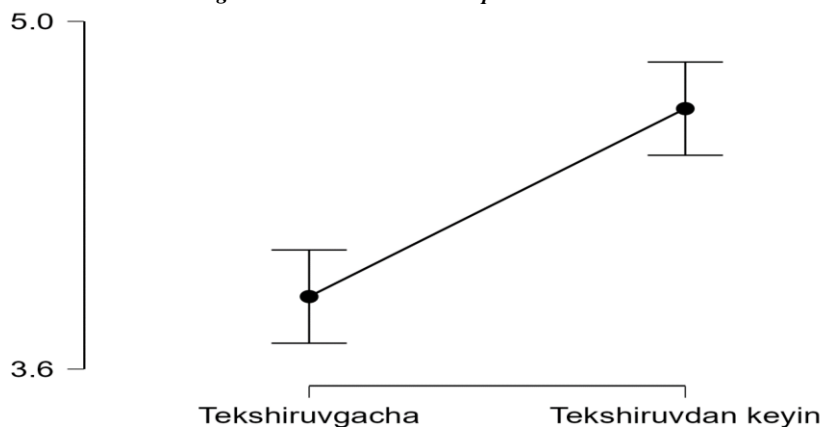
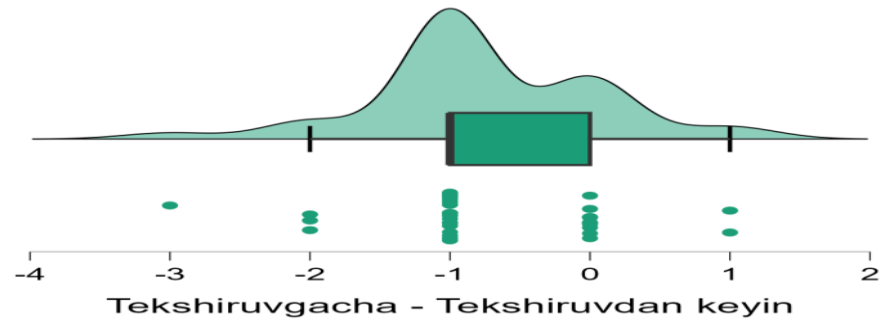

Diagramma №4. Baholarni bosqichlarda o'sish dinamikasi

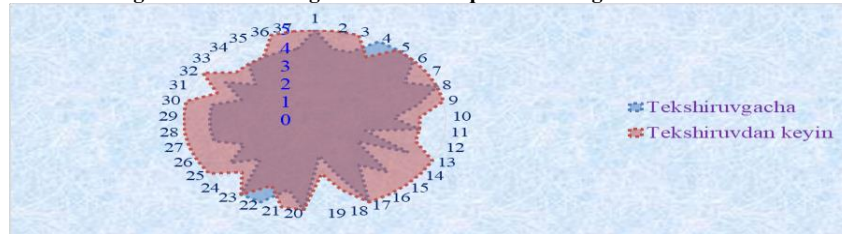
Jadval №1. Baholarni Mean, SD, SE ko'rsatgichlari

Bosqichlar	N	Mean	SD	SE
Tekshiruv gacha	37	3,892	0,875	0,144
Tekshiruvdan keyin	37	4,649	0,538	0,088

Jadval №2. Test of Normality (Shapiro-Wilk)

	W	P
Tekshiruv gacha - Tekshiruvdan keyin	0.844	< 0.01

Diagramma №5. Olingan baholar bosqichlarda o'zgarish dinamikas.

p<0,01

Keltirilgan jadval va diagrammalardan ko'rinib turibdiki o'quvchilarda baholarini ishonchli ravishda ko'tarishi kuzatildi. Bu esa o'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodi janrlarini yanada mustahkamlanishiga olib keldi.

O'quvchilar olgan baholari bilan birga qiziquvchanliklariga ham ballar quyib borildi. Eng yuqori ball 10 ni tashkil qildi. Baholarga mos ravishda qiziquvchanlikga quyidagicha ballar berildi.

Jadval №3. O'quvchilarga baholariga nisbatan qiziquvchanlikga olingan ballar ko'rinishi.

Baho	Ball
2	3-4
3	5-6
4	7-8
5	9-10

Diagramma №6. Olingan ballarni tekshiruv gacha va tekshiruvdan keyin natijalari

p<0,01

Shu bilan birga olgan baholar va qiziquvchanlikga olgan ballari Coefficient Correlation Pearson ga tekshiruvdan o'tqazildi va ishonchligini ko'rsatdi. Quyida diagramma va jadvallarda natijalar berilgan.

Diagramma №7. Tekshiruv gacha bo'lgan Coefficient Correlation Pearsonda olingan natijalar.

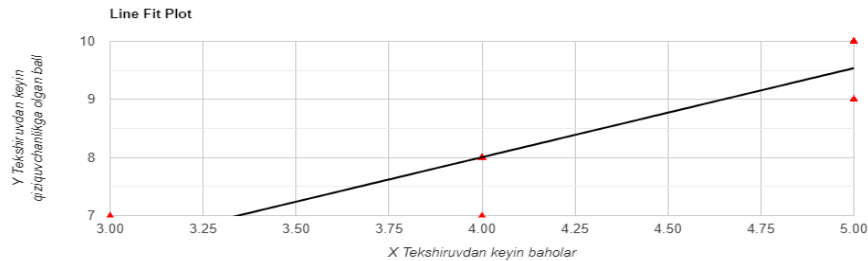

Jadval №4. Tekshiruv gacha bo'lgan Coefficient Correlation Pearsonda olingan natijalar.

Parameter	Value
Pearson correlation coefficient (r)	0,8408
r ²	0,707

P-value	7,365e-11
Covariance	1,1261
Sample size (n)	37
Statistic	9,1902

Diagramma №8. Tekshiruvdan keyin bo'lgan Coefficient Correlation Pearsonda olingan natijalar.

Jadval №5. Tekshiruvdan keyin bo'lgan Coefficient Correlation Pearsonda olingan natijalar.

Parameter	Value
Pearson correlation coefficient (r)	0,8757
r ²	0,7668
P-value	1,303e-12
Covariance	0,4444
Sample size (n)	37
Statistic	10,729

Jadval №6. Qiziquvchanlikga olingan ballar natijalari

Bosqichlar	N	Mean	SD	R
Tekshiruvgacha	37	6,1	0,87	0,8408
Tekshiruvdan keyin	37	9,0	0,34	0,8757

Natijalardan ko'rinib turibdiki qiziquvchanlik ham sinf bo'yicha o'rtacha 31,8% oshishiga olib keldi. Bu esa taqdimot metodini o'qish sdavodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodi janrini o'qitishda qo'llash yuqori samaradorlikni beradi.

Taxlillar: O'quvchilarga darslarni prezentatsiya ko'rinishida taqdim etishning bir nechta foydasi bor:

Visual Tushunchalar: Prezentatsiya ko'rinishida o'qish, o'quvchilarga visual ravishda tushunchalar beradi. Rasmlar, grafiklar, va diqrammalar orqali ma'lumotlar o'qib tushuntiriladi, bu esa o'quvchilarning ma'lumotlarni tushunishini oshiradi.

Qiziquvchanlik va qiziqtirish: Prezentatsiya ko'rinishida dars o'qish, o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi. Animatsiyalar, interaktiv elementlar, va jihatdan shunday ko'rsatmalar darslarni qiziquvchan qiladi va o'quvchilarni qiziqtiradi.

O'rganishni oshirish: Prezentatsiyalar, ma'lumotlarni tashqi jihatdan ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lgani uchun, o'quvchilarni o'rganish jarayonini oshirishga yordam beradi. O'quvchilar dars ma'lumotlarini o'rganish va qayta qurish uchun animatsiyalar va illyustratsiyalar orqali foydalanishi mumkin.

O'qishning samaradorligi: Prezentatsiya ko'rinishida dars o'qish, o'quvchilarga ma'lumotlarini oson tushunishda yordam beradi, shuningdek, ularning darsni yaxshi eshitishini ta'minlaydi. Bu esa o'quvchilarning darslardan samaraliroq foydalanishiga imkon beradi.

O'quvchilarning yaratuvchanligini oshirish: Prezentatsiyalar o'quvchilarning o'z fikrlarini ifodalash, o'zgaruvchanlik va yaratuvchanliklarini oshirishga yordam beradi. Ular o'zlarining fikrlarini tasavvur qilish va o'rganilgan ma'lumotlarni o'z fikrlari va mulohazalari bilan bog'lash imkoniyatiga ega bo'ldi.

O'quvchilarning IT ko'nikmalarini rivojlantirish: Prezentatsiyalar tayyorlash, tahlil qilish va ko'rsatish jarayonida, o'quvchilar IT ko'nikmalarini o'rganishlari va rivojlantirishlari mumkin.

O'quvchilar uchun qo'llanma: Prezentatsiyalar o'quvchilarga dars ma'lumotlarini o'rganish uchun qo'llanma taqdim etish imkoniyatini berdi. Ular dars jarayonida yuzaga kelgan muammo yoki savollar uchun qo'llanmaga ega bo'lishadi.

Barcha bu afzalliklar natijasida, prezentatsiyalar darslarni ko'rsatish va o'quvchilarning o'rganishini oshirishga yordam beradi.

Albatta barcha amalga oshirayotgan ishlarimiz negizida ustuvor maqsadlar ya'ni o'quvchi shaxsining uyg'un rivojlanishi, umumiy qobiliyatlarni shakllantirish va har bir o'quvchining individual imkoniyatlari va xususiyatlariga muvofiq eruditsiyaga erishish, kognitivlik darajasini oshirish, elementar madaniyatni shakllantirish tadbirlaridan iboratdir.

Xulosalar. Olingan natijalar va ularni muhokamasidan so'ng qo'yidagi xulosalarga kelish mumkin.

1. O'qituvchi o'quvchilarga xalq og'zaki ijodi namunalari orqali axloqiy fazilatlarini shakllantirishda ta'lim va tarbiyaning birligini ta'lim qiladi. Bu qoidalar bilan amal qilish o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga va ularda turli insoniy fazilatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Xalq og'zaki ijodi namunalari bu jarayonni o'z ichiga olganligi sababli, ularni o'qitish o'quvchilarni axloqiy ravishda tarbiyalashning samarador vositalaridan biri sifatida hisoblanadi.

2. Bu usullar o'quvchilarni axloqiy jihatdan yetuk inson qilib shakllantirishda foydalaniladigan eng foydali usullardan biri hisoblanadi. Bular: o'quvchilar ongini shakllantiruvchi usullar (suhbat, hikoya, tushuntirish); o'quvchilar ongini shakllantiruvchi omillar (namuna, mashq, odatlantirish, o'rgatish, o'yin); rag'batlantiruvchi va jazolovchi usullar (maqtov, qo'llab-quvvatlash, iltimos qilish, tilak-istak bildirish, maslahat, undash, ma'qullash, rahmat aytish, duo qilish, olqishlash, ta'na qilish, tanbeh, uyaltirish, musobaqa, qo'rqitish va boshqalar); o'z-o'zini tarbiyalash (shaxsiy majburiyat olish, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z-o'zini baholash, o'z-o'zini tanqid qilish)".

3. Boshlang'ich ta'limda xalq og'zaki ijodi janrlaridan prezintatsiya ko'rinishida dars jarayonlarida olib borish darslarni ko'rsatish va o'quvchilarning o'rganishini oshirishga yordam berdi. O'quvchilar o'zgarish va o'rganish qilishlari uchun motivatsiyalangan bo'ldi. O'quvchilarning qiziquvchanligi sinf bo'yicha o'rtacha 31,8% o'sdi. Natijalar shuni ko'rsatmoqdaki bu

bolalarni intellektual salohiyatini, xotirasini va baholarini 23,4% ga ko'tarilishiga olib keldi.

4. Biz ushbu tadqiqot ishida muammoning barcha jihatlarini yoritib oldik deya olmaymiz. Chunki bunga uning hajmi yetarli darajada imkon bermaydi. Keyingi tadqiqot ishlarimizda bu muammo ustida yanada kengroq va chuqurroq ish olib borish niyatidamiz.

ADABIYOTLAR

1. Aydarova U.B. "O'qish savodxonligi". 1-sinf uchun darslik. 1,2-qism. Toshkent: Navda Edutainment, 2023.
2. Aydarova U.B. "O'qish savodxonligi". 2-sinf uchun darslik. 1,2,3,4-qism. Toshkent: Navda Edutainment, 2023.
3. Aydarova U.B. "O'qish savodxonligi". 3-sinf uchun darslik. 1,2,3,4-qism. Toshkent: Navda Edutainment, 2023.
4. Aydarova U.B., Azizova N.K.. "O'qish savodxonligi". 4-sinf uchun darslik. 1,2,3,4-qismlar. Toshkent: Navda Edutainment, 2023.